

Aktivnost Istarskoga povijesnog društva – Società storica istriana u 2022. godini

S proljećem su 2022. restrikcije usmjerene na ublažavanje razmjera pandemije popustile pa se i aktivnost Istarskoga povijesnog društva vratila na ritam zadan tijekom prvoga desetljeća djelovanja udruge. U svibnju su predstavljeni svesci 10 i 11 godišnjaka *Histria* u okviru programa Festivala povijesti Kliefest, odnosno Dana povijesti. Kao i prije, sunakladnici su Arheološki muzej Istre, Povijesni i pomorski muzej Istre – Museo storico e navale dell'Istria te Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Časopis kao najdugovječniji projekt Društva zasigurno zaslužuje prvenstvo pri osvrtu na godišnje rezultate i postignuća, ali prvi programi realizirani su još u travnju, u sklopu projekta „Stoljeće europskog antifašizma. Istra između lokalnog i globalnog“. U pulskome Domu antifašista održana su predavanja Erica Ušića „Pisali smo svuda: grafiti iz Drugog svjetskog rata i porača u Istri“ te predsjednika IPD-a Milana Radoševića „Krvavi Prvi maj na Portarati 1920.“ Suorganizator je tih dvaju događanja bila Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule. Angažiranost oko antifašizma kao povijesne, ali i društvene teme već je godinama jedna od prepoznatljivih karakteristika Društva te je kao suorganizator sudjelovalo u realizaciji još dviju srodnih aktivnosti. U listopadu je u Bermu održano predavanje M. Radoševića „Gortanovci – simboli borbe za slobodu“, a u prosincu je u pazinskome Spomen domu u suorganizaciji i uz sudjelovanje više članova IPD-a održano javno savjetovanje „Baština antifašizma u suvremenim muzejskim i istraživačkim praksama“.

Javna predavanja u sklopu osmišljenih, višegodišnjih ciklusa uvelike su obilježila djelatnost udruge tijekom 2022., a Istarsko se povijesno društvo pritom, kao važan suorganizator, pokazalo sposobnim realizirati programe za čije je ostvarenje bilo nužno okupiti niz udruuga, ustanova i lokalnih upravnih organizacija. Konkretnije, riječ je o nizu predavanja posvećenih pulskim mjesnim odborima te povijesti i osebujnostima Vodnjanštine. U sklopu prvospomenutoga programa, koji se održava već više godina, održano je pet predavanja. Koncem lipnja Paulo Gregorović govorio je o „Nepoznatim građevinama na Muzilu“, u rujnu je David Orlović opisao „Prošlost Šijane. Tajne 'istoka' Pule“, a Ivica Pavičić-Donkić „Povijest bolnice na brdu sv. Mihovila“, listopad je bio rezerviran za predavanje Antona Percana „Spomenici, spo-

men-obilježja i skulpture na području MO Stari grad“, a u studenome je D. Orlović izlagao o „Povijesti gradskih četvrti Sv. Polikarp, Mornarička bolnica i Sisplac“.

Drugi je ciklus predavanja, naslovljen „Upoznajmo Vodnjan – Conosciamo Dignano“, novost u radu Društva, a pokrenut je na temelju sporazuma o suradnji s Gradom Vodnjanom-Dignano, potpisanoga u travnju, s ciljem predstavljanja i popularizacije rezultata znanstvenih i stručnih istraživanja, ne nužno povijesne struke, s područja Grada Vodnjana. Valja svakako navesti da su programi realizirani uz suorganizaciju Knjižnice Vodnjan te Pučkoga otvorenog učilišta – Università popolare aperta Vodnjan – Dignano. Tijekom godine uspješno su i uz dobru posjećenost realizirana predavanja Marina Pekice „Počeci turizma na Vodnjanštini“, Milene Joksimović „Vodnjanski ‘Melting Pot’ u XVI. stoljeću: stjecište naroda, kultura i vjeroispovijesti“, Paole Delton „Appunti storici sullo stemma civico di Dignano“, Slavka Brane „Ugrožene i zaštićene biljne vrste Vodnjanštine“, E. Ušića „Zidovi govore: parole, grafiti i murali Vodnjana“ te Eliane Moscarda Mirković „I piatti della tradizione culinaria: un patrimonio culturale da salvaguardare“.

K tome, u rujnu je i listopadu Istarsko povijesno društvo sudjelovalo i u organizaciji triju povezanih događanja posvećenih prošlosti južnoistarskoga prostora u desetljećima prije Prvoga svjetskoga rata. Riječ je o manifestaciji „Ližnjan početkom 20. stoljeća. U povodu 120. obljetnice vojnopomorskih manevara“, u sklopu koje su organizirane izložba fotografija „Ližnjan pred Veliki rat“ u Ližnjanu, izložba „Gospodarstvo Pule od sredine 19. stoljeća do 1. svjetskog rata“ u Puli te znanstveno-stručni skup „Austrougarske vojne investicije kao čimbenik razvoja Istre“ u Šišanu. Na potonjem je izlaganjima sudjelovalo više članova Društva, a suorganizatori svih triju navedenih aktivnosti, uz IPD, bili su Općina Ližnjan-Lisignano, Turistička zajednica Općine Ližnjan-Lisignano, Zajednica Talijana Šišan – Comunità degli Italiani di Sissano, BPW Pula, Povijesni i pomorski muzej Istre – Museo storico e navale dell’Istria, Gradska knjižnica i čitaonica Pula, Društvo za proučavanje prošlosti K. u. k. mornarice Viribus Unitis Pula i Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre Pazin.

Posljednji dio izvještaja o aktivnosti udruge vezan je za iznimno važne projekte čija je realizacija zahtijevala zamjetnu predanost i trud uključenih članova Društva, ali upravo zbog toga, kao i zbog dugoročne vrijednosti, zaslužuju posebno mjesto. Rad na *Istrapediji*, istarskoj internetskoj enciklopediji i tijekom 2022. polučio je iznimne rezultate. Konkretnije, ažurirano

je, dopunjeno ili popravljeno oko 350 natuknica, a napisano je, uređeno i objavljeno više od stotinu novih. K tome, rubrike kao što su „Na današnji dan“ ili „Kviz“ zasigurno su pridonijele posjećenosti stranice koja je s godinama postala pouzdano mjesto informiranja i proširenja spoznaja o raznolikim temama vezanim za Istru. Uz krug suradnika koji se kontinuirano proširuje i uredništvo kao oslonac, rast *Istrapedije* u najvećoj mjeri počiva na radu glavnoga urednika Gorana Prodana i voditelja projekta Maurizija Levaka.

U rujnu su u sklopu 49. izdanja znanstvenoga skupa *Pazinski memorijal* predstavljena digitalizirana izdanja dosad objavljenih zbornika radova s te manifestacije. Digitalizirani su svi svesci (1-31, objavljeni od 1971. do 2021.) te su u otvorenome pristupu dostupni na mrežnoj stranici Društva (<https://ipd-ssi.hr/projekti/digitalizacija/digitalizacija-literature/pazinski-memorijal/>). Digitalizirani su i objavljeni i svi svesci *Priloga o zavičajju*, serije zbornika koju je od 1980. do 1990. izdavala Katedra Čakavskog sabora u Puli. Projekt Društva „Digitalizacija historiografske literature“, voditelja Željka Cetine i koordinatora M. Radoševića, financijski su podržali i omogućili njegovu realizaciju Grad Pula-Pola, Grad Pazin te Upravni odjel za kulturu i zavičajnost Istarske županije. Tako je uspješno nastavljen projekt digitalizacije historiografske literature, a znanstvenicima, ali i široj zainteresiranoj javnosti znatno je olakšan pristup obilju priloga posvećenih raznolikim temama iz moderne i suvremene istarske prošlosti.

Koncem listopada, nakon opsežnih priprema, u Rijeci su u povodu stogodišnjice Marša na Rim održani međunarodni znanstveni skup *Stogodišnjica Marša na Rim iz sjevernojadranske perspektive: historiografski izazovi* te okrugli stol „Kako danas gledamo na fašizam? Povjesničari o historiografijama, kulturama sjećanja, fašizmu i antifašizmu“. Uz IPD kao organizatora, spomenute manifestacije realizirane su u suradnji s Filozofskim fakultetom u Rijeci, Zavodom za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli te Institutom za političku povijest u Budimpešti (The Institute of Political History). Održavanje skupa i okrugloga stola financijski su k tome podržali Istarska županija, Upravni odjel za kulturu i zavičajnost – Regione Istriana, Assessorato alla cultura e territorialità te Grad Rijeka, Odjel za kulturu. Osim što su skup i okrugli stol polučili zamjetan interes javnosti i medija, potrebno je naglasiti da je njihova uspješna organizacija dokazala da povjesničari zainteresirani za srodnu problematiku mogu itekako uspješno

suradivati, nadvladavajući regionalne i nacionalne okvire. Dio izlaganja sa skupa planira se objaviti u godišnjaku *Histria* za 2023. godinu.

Na koncu, potrebno je spomenuti mrežnu i fejbučnu stranicu Društva. Obje su tijekom godina postale relevantno mjesto informiranja javnosti o aktivnostima udruge, ali i o mnogobrojnim događanjima povijesne tematike općenito. Očiglednim je pokazateljem porast broja pratitelja toga profila na društvenoj mreži s 1400 na respektabilnih 2100. Sve navedeno, ma kako sažeto, ukazuje kako je Istarsko povijesno društvo spremno dočekalo kraj dvogodišnjega (pandemijskoga) zastoja te se bez odlaganja uključilo u revitalizaciju znanstvenoga i javnoga života.

Mihovil Dabo